Utbildningsutskottets betänkande 1985/86:18

om anslag till kommunal utbildning för vuxna, m. m. (prop. 1985/86:100)

UbU
1985/86:18

Åttonde huvudtiteln

I detta betänkande behandlas förslag som regeringen förelagt riksdagen i proposition 1985/86:100 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under punkterna C 1. Bidrag till kommunal utbildning för vuxna, C 2. Statens skolor för vuxna: Utbildningskostnader och C 3. Statens skolor för vuxna: Undervisningsmaterial m. m. jämte motioner.

1. Bidrag till kommunal utbildning för vuxna

Regeringen har under punkt C 1 (s. 164–169) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad som i propositionen har förordats om timramar för kommunal utbildning för vuxna,

2. bemyndiga regeringen att – i den mån arbetsmarknadsskäl så påkallar – öka antalet undervisningstimmar i grundutbildning för vuxna och kommunal vuxenutbildning för att bereda utbildningsmöjligheter för arbetslösa,

3. godkänna vad som i propositionen har förordats om möjlighet att använda statsbidrag för anlitande av utomstående för undervisning i kommunal vuxenutbildning,

4. godkänna vad som i propositionen har förordats om uppskov med den tidigare beslutade reformen rörande skolledning m. m. för kommunal vuxenutbildning inkl. grundutbildning för vuxna,

5. godkänna vad som i propositionen har förordats om minskning av vissa statsbidrag till kommunal vuxenutbildning och grundutbildning för vuxna,

6. till Bidrag till kommunal utbildning för vuxna för budgetåret 1986/87 anvisa ett förslagsanslag av 964 550 000 kr.

Motionerna

1985/86:Ub213 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

19. att riksdagen beslutar att avslå regeringens yrkande om neddragning av statsbidraget till lärarlönerna med 3 %.

1985/86:Ub408 av Marianne Stålberg m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ny beslutsordning för fördelning av timmar i kommunal vuxenutbildning.

1985/86:Ub409 av Bo Hammar m. fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om en frivillig tvåårig humanistisk och teknisk utbildning för alla lågutbildade.

1985/86:Ub411 av Berit Oscarsson m. fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en översyn genomförs med syfte att tillgodose utbildningsbehoven i stora och små företag liksom inom den offentliga sektorn,

2. att riksdagen i övrigt som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen framförts om inriktningen av den framtida vuxenutbildningen.

1985/86:Ub412 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen avslår proposition 1985/86:100 bil. 10, utbildningsdepartementet C 1. mom. 5 i vad avser minskning till kommunal vuxenutbildning och grundutbildning för vuxna,

2. att riksdagen, med ändring i proposition 1985/86:100 bil. 10 utbildningsdepartementet C 1. Bidrag till kommunal utbildning för vuxna, anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 36 000 000 kr. förhöjt anslag.

1985/86:Ub413 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen beslutar att en försöksverksamhet knuten till kommunal vuxenutbildning genomförs i ett antal kommuner innebärande intensifierad uppsökande verksamhet och särskilda ekonomiska och pedagogiska insatser för att stimulera till och möjliggöra studier för kortutbildade och att försöket kan omfatta uppdragsutbildning finansierad med medel från förnyelsefonder samt möjlighet att avgiftsbelägga vissa kurser i kommunal vuxenutbildning,

2. att riksdagen beslutar att under anslaget C 1. Bidrag till kommunal utbildning för vuxna anvisa 873,7 milj. kr.,

3. att riksdagen beslutar att med ändring av sitt tidigare beslut återinföra en femgradig betygsskala för grundskolekurserna inom kommunal vuxenutbildning.

1985/86:Ub803 av Karin Söder m. fl. (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen beslutar avslå budgetpropositionen i de delar som innebär en treprocentig besparing på statsbidragen till skolväsendet,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts rörande vuxenutbildning.

1985/86:Ub806 av Rune Gustavsson m. fl. (c) vari – med hänvisning till vad som anförts i den till socialutskottet remitterade motionen 1985/86:So218 – såvitt nu är i fråga yrkas

3. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av en styrning av resurser för fort- och vidareutbildning till handikappade.

1985/86:Ub813 av Pär Granstedt m. fl. (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

18. att riksdagen med avslag på regeringens förslag om en treprocentig besparing på statsbidraget till kommunal vuxenutbildning och grundutbildning för vuxna beslutar tillföra anslaget C 1 ytterligare 36 milj. kr.

1985/86:Ub815 av Ing-Marie Hansson m. fl. (s) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en försöksverksamhet med utbildningar med nya distributionsformer bör förläggas till Gävleborgs län,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att regelsystemet för kommunal vuxenutbildning bör ses över.

1985/86:Ub833 av Per Unckel m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående gruppstorlek vid kommunal vuxenutbildning.

1985/86:Ub838 av Per Unckel m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kommunal utbildning för vuxna samt att till C 1. Bidrag till kommunal utbildning för vuxna för budgetåret 1986/87 anvisa ett förslagsanslag av 875 550 000 kr.

Utskottet

Vuxenutbildning med statligt stöd under utbildningshuvudtiteln ges inom kommunal utbildning för vuxna (kommunal vuxenutbildning och grundutbildning för vuxna), statens skolor för vuxna, studieförbunden och folkhögskolorna samt i viss utsträckning genom löntagarorganisationernas och vissa andra organisationers centrala kursverksamhet. I detta betänkande tas under förevarande punkt upp dels övergripande frågor om denna vuxenutbildning, dels det statliga bidraget till den kommunala utbildningen för vuxna. Under punkterna 2 och 3 behandlas anslagen till statens skolor för vuxna. I ett senare betänkande, nämligen UbU 1985/86:19, behandlar utskottet övriga bidrag till här nämnda vuxenutbildning.

I det inledande avsnittet av utbildningshuvudtiteln (s. 9 och 22–28) betonas behovet av en bred satsning på vuxenutbildning mot bakgrund av både arbetsmarknadens krav och nödvändigheten av att överbrygga existerande utbildningsklyftor såväl inom som mellan generationer. Att det därvid särskilt betonas vikten av insatser för personer med kortare utbildning är enligt föredragande statsrådet naturligt dels av rättviseskäl, dels för att det är de kortutbildade som har störst svårigheter i arbetslivet. Det förhållandet att anförandet om vuxenutbildning i årets budgetproposition koncentreras på frågor kring utbildningsklyftan innebär enligt föredragande statsrådet inte att övriga mål för vuxenutbildningen har minskat i betydelse. Dessa mål innebär bl. a. att vuxenutbildningen skall tillgodose behovet av fortsatt utbildning hos personer med utbildning från såväl grundskola som gymnasieskola och i vissa fall högskola samt behovet av kompletteringsutbildning för behörighet till högskolan.

En översyn har gjorts av resultaten av 1970-talets vuxenutbildningsreformer och presenterats i betänkandet (Ds U 1985:10) Vuxenutbildning. 1970-talets reformer – en utvärdering. Betänkandet remissbehandlas för närvarande. Föredragande statsrådet tar därför inte ställning till de framförda förslagen men pekar på vissa åtgärder som vidtagits de senaste åren i den riktning som

förordas i betänkandet och nämner även vissa åtgärder som föreslås i årets budgetproposition främst under arbetsmarknadshuvudtiteln.

Ytterligare en översyn av vuxenutbildningen begärs i motion 1985/86:Ub411 (s) yrkande 1. Denna översyn skall leda till att utbildningsbehov inom stora och små företag samt inom den offentliga sektorn tillgodoses. Utbildningen bör enligt motionen finansieras genom särskilda utbildningsfonder. Motionärerna instämmer i vad som anförs i budgetpropositionen om vuxenutbildningens betydelse för omvandling av näringslivet och utjämnande av utbildningsklyftor. Riksdagen bör ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om inriktningen av den framtida vuxenutbildningen (yrkande 2).

Mot bakgrund av de krav som den snabba tekniska utvecklingen och omstruktureringen i arbetslivet ställer föreslås i motion 1985/86:Ub409 (vpk) att riksdagen hos regeringen skall begära förslag om en frivillig kompletterande utbildning för alla lågutbildade. En sådan utbildning skall ge en kombination av humanistiska och tekniska kunskaper i syfte att ge människor en allsidig utveckling. Utbildningen skall kunna delas upp i flera avsnitt och omfatta sammanlagt två år. Under utbildningstiden skall lön utgå.

Utskottet delar föredragande statsrådets uppfattning att målen för vuxenutbildningen inom utbildningsdepartementets område bör stå fast. Det är av stor betydelse både för den enskilda människans situation på arbetsmarknaden och för näringslivets förmåga att utvecklas att vuxenutbildningen kan bidra till en ökad kunskapsutveckling och kompetenshöjning. Som påpekas i propositionen ligger ansvaret för personalutbildningen på företagen. I vad gäller användningen av förnyelsefonderna vill utskottet erinra om att finansutskottet i sitt betänkande FiU 1984/85:9 s. 21 betonade att det är angeläget att begreppen utbildning, forskning och utveckling ges en vid innebörd. Användningen av förnyelsefonderna är en fråga för parterna på arbetsmarknaden. Några erfarenheter har ännu inte vunnits av förnyelsefondernas användning, varför det inte är möjligt att nu uttala sig om effekterna av medlen från fonderna. Eftersom en översyn av vuxenutbildningsreformernas effekter har gjorts och betänkandet för närvarande remissbehandlas anser utskottet att riksdagen inte nu bör ta ställning till frågor om den framtida inriktningen av vuxenutbildningen eller den framtida omfattningen av den. Mot denna bakgrund bör riksdagen avslå motionerna 1985/86:Ub409 och 1985/86:Ub411.

Under *anslaget Bidrag till kommunal utbildning för vuxna* räknar föredragande statsrådet med 1 265 250 undervisningstimmar för grundutbildningen för vuxna, varvid beaktats att denna numera helt ansvarar för utbildning av vuxna zigenare, och med oförändrat 2 656 000 undervisningstimmar för den kommunala vuxenutbildningen. Förutsatt att det inte medför ökade kostnader för staten bör liksom nu timmar kunna omfördelas mellan olika delramar inom totalramen för de båda utbildningarna även under nästa budgetår.

I linje med vad som förordats i inledningen till utbildningshuvudtiteln beträffande kostnadsförskjutning från stat till kommun föreslår föredragande statsrådet att vissa statsbidrag till kommunal vuxenutbildning skall minskas med ytterligare 3 % fr. o. m. den 1 juli 1986. En minskning med 5 %

föreslås från samma datum av motsvarande statsbidrag till grundutbildning för vuxna. Kostnadsminskningen för staten till följd härav anges för budgetåret 1986/87 uppgå till 36 milj. kr.

Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget beräknar föredragande statsrådet till 964,55 milj. kr. för budgetåret 1986/87.

I fem motioner yrkas avslag på förslaget om minskning av vissa statsbidrag till kommunal vuxenutbildning och grundutbildning för vuxna, nämligen motionerna 1985/86:Ub213 (fp) yrkande 19 i denna del, 1985/86:Ub412 (vpk), 1985/86:Ub803 (c) yrkandena 2 och 10, båda i denna del, 1985/86:Ub813 (c) yrkande 18 och 1985/86:Ub838 (m) yrkande 20 i denna del.

Utskottet har i sitt betänkande 1985/86:14 om anslag till grundskolor m. m. tagit ställning till den föreslagna statsbidragsminskningen på utbildningsområdet. Enligt utskottets där anförda mening bör indragningen av medel från kommunerna i stället ske på annat sätt. Därmed blir det inte nödvändigt att som föreslagits i budgetpropositionen minska angivna statsbidrag. Utskottet föreslår att riksdagen med bifall till motionerna 1985/86:Ub213 yrkande 19 i denna del, 1985/86:Ub412 yrkande 1, 1985/86:Ub803 yrkandena 2 och 10, båda i denna del, 1985/86:Ub813 yrkande 18 i denna del och 1985/86:Ub838 yrkande 20 i denna del avslår hemställan 5 i proposition 1985/86:100 om minskning av vissa statsbidrag till kommunal vuxenutbildning och grundutbildning för vuxna. Anslaget bör tillföras 36 milj. kr.

Utifrån ett med 36 milj. kr. förhöjt anslag föreslås i två motioner nedskärningar av medlen för bidrag till kommunal utbildning för vuxna.

Enligt motion 1985/86:Ub413 (fp) yrkande 2 bör riksdagen under anslaget anvisa 873,7 milj. kr., vilket med angiven utgångspunkt skulle innebära en besparing på 126,85 milj. kr. Motionärerna anser nämligen att förevarande anslag bör räknas upp med ett lägre belopp än regeringen föreslagit i avvaktan på att nya metoder tillskapas som bättre än i dag tillgodoser syftet att nå dem som har störst behov av utbildning. Besparingen får enligt motionärerna inte beröra verksamhet som vänder sig till handikappade eller kortutbildade. Vuxenutbildning som kompletterar andra arbetsmarknadsinsatser eller ger kompetens för högre studier bör också prioriteras.

Enligt motion 1985/86:Ub838 (m) bör ungdomsskolan så långt möjligt skyddas från besparingar och nedskärningar. En omdisponering av resurserna för vuxenutbildningen blir därmed oundviklig. Motionärerna föreslår – sedan anslaget tillförts nämnda 36 milj. kr. – att förevarande anslag minskas med 125 milj. kr. och att till bidrag till kommunal utbildning för vuxna således skall anvisas 875,55 milj. kr. (yrkande 20). Av rättviseskäl ser motionärerna det som självklart att grundutbildningen för vuxna och grundskolekurserna inom den kommunala vuxenutbildningen prioriteras. Även utbildning som har omedelbar relevans för en individs fortsatta yrkesverksamhet eller studier bör ha hög prioritet. Enligt motionen bör det ankomma på regeringen att avgöra hur en kostnadssänkning av angiven storlek skall åstadkommas. Viss avgiftsfinansiering kan därvid vara ett alternativ.

Förslagen i såväl motion 1985/86:Ub413 som motion 1985/86:Ub838 innebär en kraftig minskning av anslaget. Ett bifall till ettdera av motionsyrkandena måste enligt utskottets mening föra med sig att en stor del av de

resurser som krävs för de i budgetpropositionen beräknade timtalen för teoretiska gymnasieskolkurser och olika yrkesinriktade kurser bortfaller. Utskottet kan inte acceptera en sådan minskning av möjligheterna att erbjuda vuxna utbildning som kan stärka deras ställning på arbetsmarknaden eller ge behörighet för högre studier.

Riksdagen bör således, med avslag på motionerna 1985/86:Ub413 yrkande 2 och 1985/86:Ub838 yrkande 20 i motsvarande delar, godkänna vad som förordats i propositionen om undervisningstimmar i grundutbildning för vuxna och kommunal vuxenutbildning.

Det totala medelsbehovet under anslaget Bidrag till kommunal utbildning för vuxna anges i budgetpropositionen som nämnts till 964 550 000 kr. Med hänvisning till vad som anförts i det föregående föreslår utskottet att riksdagen med bifall till motionerna 1985/86:Ub412 yrkande 2 och 1985/86:Ub813 yrkande 18 i denna del, med anledning av proposition 1985/86:100 samt med avslag på motionerna 1985/86:Ub413 yrkande 2 och 1985/86:Ub838 yrkande 20, båda i motsvarande delar, för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av (964 550 000 + 36 000 000=) 1 000 550 000 kr.

I vad gäller hemställan i övrigt under anslagsrubriken föreslår utskottet att riksdagen bemyndigar regeringen att – i den mån arbetsmarknadsskäl så påkallar – öka antalet undervisningstimmar i grundutbildning för vuxna och kommunal vuxenutbildning för att bereda utbildningsmöjligheter för arbetslösa. Riksdagen bör vidare godkänna vad i propositionen förordats om möjlighet att använda statsbidrag för anlitande av utomstående för undervisning i kommunal vuxenutbildning och om uppskov med tidigare beslutad reform rörande skolledning m. m. för kommunal vuxenutbildning inkl. grundutbildning för vuxna.

Nuvarande system för *tilldelning av undervisningstimmar inom kommunal utbildning för vuxna* innebär följande. En kommun disponerar högst 90 % av det antal timmar i grundutbildning för vuxna och i kommunal vuxenutbildning som kommunen hade under föregående budgetår. Denna s. k. garantitilldelning utgår direkt till kommunerna enligt regeringens beslut i regleringsbrev. Resterande 10 % av timresurserna får skolöverstyrelsen (SÖ) förfoga över och fördela mellan kommunerna. SÖ har emellertid enligt regleringsbrevet befogenhet att delegera till resp. länsskolnämnd att göra denna fördelning. Delegationsrätten har enligt vad utskottet inhämtat till fullo utnyttjats av SÖ sedan möjligheten därtill infördes budgetåret 1984/85.

Som redovisas i budgetpropositionen har SÖ, i syfte att förbättra en regional planering, föreslagit att en ny beslutsordning för fördelning av timmar i den kommunala utbildningen för vuxna införs genom att garantitilldelningen av timmar till kommunerna sänks från 90 % till 80 % och att fleråriga planeringsramar fastställs.

Föredragande statsrådet avvisar SÖ:s förslag med hänvisning till att länsskolnämnds skyldighet att ta initiativ till regelbundna samråd mellan kommunerna i länet och rätt att efter delegation fördela timmar till kommunerna är till fyllest när det gäller att regionalt kunna påverka planeringen. Förslaget om fleråriga planeringsramar skulle, enligt statsrådet, endast innebära att omfattningen av verksamheten preliminärt garanteras

för en något längre tidsperiod. Enligt hans mening kan definitiva utfästelser inte göras för mer än ett budgetår i taget. Däremot kan det skapa trygghet i den lokala planeringen på längre sikt om garantitilldelningen behålls oförändrad år efter år.

I motion 1985/86:Ub408 (s) föreslås likaledes en ny beslutsordning för fördelning av timmar i kommunal vuxenutbildning. Motionärerna förordar ett resursfördelningssystem för den kommunala vuxenutbildningen av liknande slag som för gymnasieskolan. Systemet med garantitilldelning till kommunerna bör därvid avskaffas och länsskolnämnderna åläggas ett samlat resursansvar inom anvisade länsramar.

Utskottet ansluter sig helt till de bedömningar som föredragande statsrådet gjort med anledning av SÖ:s nyssnämnda förslag. Därav följer att utskottet inte kan tillstyrka de än mer långtgående förslag som förs fram i motion 1985/86:Ub408. Motionen bör därför avslås av riksdagen.

Olika former av *försöksverksamhet inom kommunal vuxenutbildning* föreslås i två motioner.

Enligt motion 1985/86:Ub413 (fp) yrkande 1 bör nya vägar för intensifierad uppsökande verksamhet och riktade ekonomiska och pedagogiska insatser prövas i en försöksverksamhet inom den kommunala vuxenutbildningen i syfte att stimulera till och möjliggöra studier för kortutbildade. Försöksverksamheten bör också kunna omfatta uppdragsutbildning, finansierad med medel från förnyelsefonder, samt ge möjlighet att avgiftsbelägga vissa kurser i kommunal vuxenutbildning.

Utskottet har tidigare i detta betänkande redovisat att ett utredningsförslag (Ds U 1985:10) Vuxenutbildning. 1970-talets reformer – en utvärdering lagts fram. Däri förordas bl. a. åtgärder för att vuxenutbildningen bättre skall kunna uppfylla målet att nå de kortutbildade. Utredningsbetänkandet remissbehandlas för närvarande. I avvaktan på remissinstansernas ställningstaganden och den kommande beredningen inom regeringskansliet bör riksdagen, enligt utskottets mening, inte nu uttala sig närmare om formerna för den framtida verksamheten i vad avser kommunal vuxenutbildning. Utskottet avstyrker därför motion 1985/86:Ub413 yrkande 1.

En försöksverksamhet med nya distributionsformer av utbildning bör enligt motion 1985/86:Ub815 (s) yrkande 3 förläggas till Gävleborgs län. Enligt yrkande 5 i samma motion bör regelsystemet för kommunal vuxenutbildning i samband därmed ses över i syfte att utbildning skall kunna anordnas även i glesbygdsområden. Motionärerna önskar en distansutbildning i vilken kan ingå studiecirkelverksamhet på den egna orten, föreläsningar m. m. inom kommunal vuxenutbildning med studerande från flera orter och internatundervisning förlagd till folkhögskola.

Med anledning av sistnämnda motionsyrkanden vill utskottet erinra om att riksdagen hösten 1984 beslutade om en särskild vuxenutbildningslag (prop. 1984/85:37, UbU 1984/85:8, rskr. 1984/85:97). Av lagen (1984:1118) framgår bl. a. att statens skolor för vuxna, liksom tidigare, skall komplettera den kommunala vuxenutbildningen genom att erbjuda utbildning av samma slag i form av distansundervisning (1 kap. 4 §). Distansundervisningen är i regel upplagd med korta internatperioder omväxlande med längre perioder av

självstudier på hemorten. Riksdagen har dessutom hösten 1984 (prop. 1983/84:169, UbU 1984/85:1, rskr. 1984/85:11) godkänt att vidgat samarbete mellan kommunal vuxenutbildning och statens skolor för vuxna prövas i försöksverksamhet och utvecklingsarbete. För ändamålet har regeringen bemyndigats medge avvikelser från gällande regler och omfördelningar mellan anslagen till de båda utbildningsformerna. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion 1985/86:Ub815 yrkandena 3 och 5.

Riksdagen bör, enligt motion 1985/86:Ub413 (fp) yrkande 3, besluta *återinföra en femgradig betygsskala för grundskolekurserna* inom den kommunala vuxenutbildningen. Nuvarande ordning innebär att endast betygen godkänd och icke godkänd används. Enligt motionärerna är det ett rättvisekrav att såväl elever i kommunal vuxenutbildning som elever i grundskolan har samma betygssystem.

Utskottet tillstyrkte så sent som hösten 1984 regeringens förslag att den femgradiga betygsskalan för grundskolekurser skulle ersättas med enbart betygen godkänd och icke godkänd. Utskottet, som hänvisar till vad som tidigare anförts i frågan (UbU1984/85:1, s. 11–12), föreslår att motion 1985/86:Ub413 yrkande 3 avslås av riksdagen.

I motion 1985/86:Ub806 (c) yrkande 3 (med motivering i motion 1985/86:So218) begärs ett uttalande av riksdagen om vikten av en styrning till *handikappade* av resurser för *fortbildning och vidareutbildning*. Det är, anför motionärerna, nödvändigt att den kommunala vuxenutbildningens roll för denna grupp uppmärksammas.

Utskottet hänvisar i ärendet till riksdagens beslut med anledning av proposition 1983/84:169 om kommunal och statlig utbildning för vuxna (UbU 1984/85:1, rskr. 1984/85:11). Enligt riksdagsbeslutet gäller följande i fråga om åtgärder för att stödja handikappade elevers deltagande i kommunal vuxenutbildning. Speciella kurser för elever med handikapp anses kunna rymmas inom den s. k. särskilda delram som varje läsår får utnyttjas för kurser med lägst fem deltagare (jfr nedan). Länsskolnämnderna har rätt att efter samråd med berörda kommuner besluta om omfördelning mellan olika kommuners särskilda delramar, om det behövs för att i en kommun anordna speciella kurser för handikappade elever som kommer även från andra kommuner. Vidare utgår statsbidrag till skolskjutsar, personell assistans och andra stödåtgärder för hörselskadade, synskadade och rörelsehindrade elever efter ansökan av skolstyrelsen.

Handikappade är en prioriterad målgrupp inom den kommunala vuxenutbildningen. Något särskilt uttalande synes ej erforderligt, varför utskottet avstyrker motion 1985/86:Ub806 yrkande 3.

Enligt motion 1985/86:Ub833 (m) bör *kurser i tekniska ämnen* få startas om antalet deltagare beräknas varaktigt uppgå till lägst fem (yrkande 17). Motionärerna hävdar att riksdagens beslut hösten 1984, varigenom tidigare gällande specialbestämmelser upphävdes beträffande lägre deltagarantal vid teknisk utbildning än vad som normalt krävs, har lett till problem. Det har visat sig svårt att nu få till stånd främst kurser i kemitekniska ämnen inom kommunal vuxenutbildning på grund av otillräckligt antal sökande. Motio-

närerna tillägger att bland de sökande till kurserna är det övervägande antalet flickor, vilka i annat sammanhang anses böra i ökad utsträckning rekryteras till tekniska utbildningar.

Riksdagsbeslutet, till vilket motionärerna hänvisar, innebar bl. a. att en särskild delram infördes inom kommunal vuxenutbildning om högst 1 000 undervisningstimmar per kommun varje läsår för anordnande av kurser med färre deltagare, dock lägst fem, än normalt lägst tolv. Samtidigt upphävdes en rad specialregler om rätt till kursstart med lägre antal studerande än enligt huvudregeln (prop. 1983/84:169, UbU 1984/85:1, rskr. 1984/85:11). I sitt betänkande i ärendet erinrade utskottet om att avsikten med införandet av en särskild delram var att förenkla regelsystemet utan att därmed försämra möjligheterna att få till stånd utbildning. Enligt utskottet fanns det dock anledning att vidta åtgärder för att se till att utbildning i tekniska ämnen även fortsättningsvis kan anordnas i erforderlig utsträckning inom den kommunala vuxenutbildningen. Utskottet ansåg därför att länsskolnämnderna borde medges rätt att efter samråd med berörda kommuner besluta om omfördelning mellan olika kommuners nyssnämnda särskilda delramar för att i viss kommun anordna smala tekniska utbildningar av regionalt intresse eller riksintresse, i vilka finns elever även från andra kommuner. Genom sådana omfördelningar i ett län skulle den särskilda delramen i en eller flera kommuner kunna överstiga 1 000 undervisningstimmar. Utskottet utgick vidare från att formerna för anordnande av kurser av nämnt slag skulle utvärderas efter tre år. Vad utskottet sålunda anfört gav riksdagen som sin mening regeringen till känna.

Ordningen med en särskild delram m. m. trädde i kraft den 1 juli 1985 och har alltså ännu inte tillämpats ett helt läsår. Enligt vad utskottet erfarit kommer regeringen inom kort att ge skolöverstyrelsen i uppdrag att genomföra en utvärdering av bl. a. teknisk utbildning inom den särskilda delramen. Utskottet finner inte anledning att föregripa denna utvärdering genom beslut om en generell ändring av reglerna beträffande antalet deltagare, varför yrkande 17 i motion 1985/86:Ub833 avstyrks.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. beträffande *kompletterande utbildning för alla lågutbildade*
att riksdagen avslår motion 1985/86:Ub409,

2. beträffande *översyn av vuxenutbildningen m. m.*
att riksdagen avslår motion 1985/86:Ub411,

3. beträffande *minskning av vissa statsbidrag till kommunal vuxenutbildning och grundutbildning för vuxna*
att riksdagen med bifall till motionerna 1985/86:Ub213 yrkande 19 i denna del, 1985/86:Ub412 yrkande 1, 1985/86:Ub803 yrkandena 2 och 10, båda i denna del, 1985/86:Ub813 yrkande 18 i denna del och 1985/86:Ub838 yrkande 20 i denna del avslår proposition 1985/86:100,

4. beträffande *timramar för kommunal utbildning för vuxna*
att riksdagen med avslag på motionerna 1985/86:Ub413 yrkande 2 i denna del och 1985/86:Ub838 yrkande 20 i denna del godkänner vad som förordats i proposition 1985/86:100,

5. beträffande *anslagsbeloppet*
att riksdagen till *Bidrag till kommunal utbildning för vuxna* med bifall till motionerna 1985/86:Ub412 yrkande 2 och 1985/86:Ub813 yrkande 18 i denna del, med anledning av proposition 1985/86:100 samt med avslag på motionerna 1985/86:Ub413 yrkande 2 i denna del och 1985/86:Ub838 yrkande 20 i denna del för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 1 000 550 000 kr.,

6. beträffande *ett bemyndigande*
att riksdagen bemyndigar regeringen att – i den mån arbetsmarknadsskäl så påkallar – öka antalet undervisningstimmar i grundutbildning för vuxna och kommunal vuxenutbildning för att bereda utbildningsmöjligheter för arbetslösa,

7. beträffande *möjlighet att använda statsbidrag för anlitande av utomstående för undervisning i kommunal vuxenutbildning*
att riksdagen godkänner vad som förordats i proposition 1985/86:100,

8. beträffande *uppskov med den tidigare beslutade reformen rörande skolledning m. m. för kommunal vuxenutbildning inkl. grundutbildning för vuxna*
att riksdagen godkänner vad som förordats i proposition 1985/86:100,

9. beträffande *tilldelning av undervisningstimmar inom kommunal utbildning för vuxna*
att riksdagen avslår motion 1985/86:Ub408,

10. beträffande *försöksverksamhet inom kommunal vuxenutbildning*
att riksdagen avslår motionerna 1985/86:Ub413 yrkande 1 och 1985/86:Ub815 yrkandena 3 och 5,

11. beträffande *återinförande av femgradig betygsskala för grundskolekurser*
att riksdagen avslår motion 1985/86:Ub413 yrkande 3,

12. beträffande *fortbildning och vidareutbildning för handikappade*
att riksdagen avslår motion 1985/86:Ub806 yrkande 3,

13. beträffande *deltagarantal för kurs i tekniska ämnen*
att riksdagen avslår motion 1985/86:Ub833 yrkande 17.

2. Statens skolor för vuxna: Utbildningskostnader

Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt C 2 (s. 170–172) och hemställer

1. att riksdagen godkänner vad som i propositionen har förordats angående införande vid statens skolor för vuxna av ett system med lärare med specialfunktioner,

2. att riksdagen godkänner vad som i propositionen har förordats om vidgade möjligheter att anlita utomstående för undervisning vid statens skolor för vuxna,

3. att riksdagen till *Statens skolor för vuxna: Utbildningskostnader* för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 15 976 000 kr.

3. Statens skolor för vuxna: Undervisningsmaterial m. m.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt C 3 (s. 173) och hemställer

att riksdagen till *Statens skolor för vuxna: Undervisningsmaterial m. m.* för budgetåret 1986/87 anvisar ett reservationsanslag av 4 519 000 kr.

Stockholm den 3 april 1986

På utbildningsutskottets vägnar

Georg Andersson

Närvarande: Georg Andersson (s), Pär Granstedt (c), Lars Gustafsson (s), Per Unckel (m), Helge Hagberg (s), Lars Svensson (s), Birgitta Rydle (m), Ingvar Johnsson (s), Lars Leijonborg (fp), Göran Allmér (m), Margareta Hemmingsson (s), Larz Johansson (c), Björn Samuelson (vpk), Kristina Svensson (s) och Lennart Alsén (fp).

Reservationer

1. Kompletterande utbildning för alla lågutbildade (punkt 1, mom. 1)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar "Utskottet delar" och slutar "1985/86:Ub411" bort ha följande lydelse:

Den allt snabbare utvecklingen av tekniken, produktionssätten och övriga samhällsförhållanden ställer starkt ökade krav på kunskaper och färdigheter hos alla människor i arbetslivet liksom i andra sammanhang. Det krävs därför en ständig vidareutbildning av alla samhällsmedlemmar. Allra störst är detta behov för de många människor som endast har en kort utbildning. Med utgångspunkt i en humanistisk och socialistisk samhällssyn framstår det som angeläget att ge alla människor möjlighet till utbildning som främjar en rik och allsidig personlighetsutveckling. Riksdagen bör med hänvisning härtill hos regeringen begära förslag om en frivillig kompletterande utbildning för alla lågutbildade som ger dem en kombination av humanistiska och tekniska kunskaper. Utbildningen bör vara tvåårig men kunna fördelas på olika perioder. Under utbildningstiden skall lön utgå. Utbildningen bör kunna finansieras inom ramen för utbyggda förnyelsefonder. Vad utskottet här anfört bör riksdagen med bifall till motion 1985/86:Ub409 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av vad utskottet anfört och av att en översyn av vuxenutbildningsreformerna nyss gjorts bör riksdagen avslå motion 1985/86:Ub411.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *kompletterande utbildning för alla lågutbildade*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:Ub409 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Timramar och anslagsbeloppet under Bidrag till kommunal utbildning för vuxna (punkt 1, mom. 4–5)

Per Unckel, Birgitta Rydle och Göran Allmér (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar "Förslagen i" och på s. 6 slutar "1 000 550 000 kr." bort ha följande lydelse:

Som anförs i motion 1985/86:Ub838 bör ungdomsskolans resurser skyddas så långt det är möjligt. De besparingar som i dagens ekonomiska läge är nödvändiga att uppnå bör därför enligt utskottets mening göras först och främst inom vuxenutbildningen. Utskottet tillstyrker den i motionen föreslagna besparingen om 125 milj. kr. under det nu aktuella anslaget. Vidare delar utskottet motionärernas uppfattning att sådan utbildning som svarar mot den obligatoriska skolan, nämligen grundutbildning för vuxna och grundskolekurser i kommunal vuxenutbildning, i första hand bör prioriteras vid en neddragning av verksamheten. Det måste också finnas möjligheter till utbildning som har betydelse för en individs fortsatta yrkesverksamhet eller studier. I likhet med motionärerna anser utskottet att det bör ankomma på regeringen att med angivna riktlinjer som utgångspunkt avgöra hur den förordade kostnadssänkningen skall åstadkommas. Regeringen bör också ha möjlighet att föreskriva om viss avgiftsfinansiering. Ett sådant alternativ kan enligt utskottets mening vara lämpligt för att kunna erbjuda utbildning som annars inte skulle komma till stånd. Utskottet föreslår att riksdagen med bifall till motion 1985/86:Ub838 yrkande 20 i denna del samt med avslag på proposition 1985/86:100 och motion 1985/86:Ub413 yrkande 2 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört angående omfattningen av kommunal utbildning för vuxna.

Det totala medelsbehovet under anslaget Bidrag till kommunal utbildning för vuxna anges i budgetpropositionen till 964 550 000 kr. Med hänvisning till vad som anförts i det föregående föreslår utskottet att riksdagen med bifall till motion 1985/86:Ub838 yrkande 20 i denna del samt med anledning av proposition 1985/86:100 och motionerna 1985/86:Ub412 yrkande 2, 1985/86:Ub813 yrkande 18 i denna del och 1985/86:Ub413 yrkande 2 i denna del för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 875 550 000 kr.

dels att utskottets hemställan under 4–5 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *timramar för kommunal utbildning för vuxna*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:Ub838 yrkande 20 i denna del samt med avslag på proposition 1985/86:100 och motion 1985/86:Ub413 yrkande 2 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. beträffande *anslagsbeloppet*

att riksdagen till *Bidrag till kommunal utbildning för vuxna* med bifall till motion 1985/86:Ub838 yrkande 20 i denna del samt med anledning

av proposition 1985/86:100 och motionerna 1985/86:Ub412 yrkande 2. 1985/86:Ub813 yrkande 18 i denna del och 1985/86:Ub413 yrkande 2 i denna del för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 875 550 000 kr.,

3. Timramar och anslagsbeloppet under Bidrag till kommunal utbildning för vuxna (punkt 1, mom. 4–5)

Lars Leijonborg (fp) och Lennart Alsén (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar "Förslagen i" och på s. 6 slutar "1 000 550 000 kr." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med vad som anförs i motion 1985/86:Ub413 att det är angeläget att resurserna inom den kommunala utbildningen för vuxna i högre grad än i dag utnyttjas på ett sådant sätt att de verkligen kommer till nytta för dem som har störst behov av utbildning. I avvaktan på att den i motionen föreslagna försöksverksamheten kommer till stånd och nya metoder prövas bör förevarande anslag räknas upp med ett lägre belopp än vad regeringen föreslagit. Utskottet tillstyrker den i motionen föreslagna nedskärningen vilken – sedan 36 milj. kr. tillförts anslaget – uppgår till ett belopp av 126, 85 milj. kr. Enligt utskottets mening bör inom den kommunala utbildningen för vuxna prioriteras undervisning av handikappade och elever i grundutbildning för vuxna men även sådan utbildning som kompletterar andra arbetsmarknadsinsatser eller ger kompetens för högre studier. Vad utskottet här anfört angående omfattningen av kommunal utbildning för vuxna bör riksdagen med bifall till motion 1985/86:Ub413 yrkande 2 i denna del samt med avslag på proposition 1985/86:100 och motion 1985/86:Ub838 yrkande 20 i denna del som sin mening ge regeringen till känna.

Det totala medelsbehovet under anslaget Bidrag till kommunal utbildning för vuxna anges i budgetpropositionen till 964 550 000 kr. Med hänvisning till vad som anförts i det föregående föreslår utskottet att riksdagen med bifall till motion 1985/86:Ub413 yrkande 2 i denna del samt med anledning av proposition 1985/86:100 och motionerna 1985/86:Ub412 yrkande 2, 1985/86:Ub813 yrkande 18 i denna del och 1985/86:Ub838 yrkande 20 i denna del för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 873 700 000 kr.

dels att utskottets hemställan under 4–5 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *timramar för kommunal utbildning för vuxna*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:Ub413 yrkande 2 i denna del samt med avslag på proposition 1985/86:100 och motion 1985/86:Ub838 yrkande 20 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. beträffande *anslagsbeloppet*

att riksdagen till *Bidrag till kommunal utbildning för vuxna* med bifall till motion 1985/86:Ub413 yrkande 2 i denna del samt med anledning av proposition 1985/86:100 och motionerna 1985/86:Ub412 yrkande 2, 1985/86:Ub813 yrkande 18 i denna del och 1985/86:Ub838 yrkande 20 i denna del för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 873 700 000 kr.,

4. Försöksverksamhet inom kommunal vuxenutbildning (punkt 1, mom. 10)

Lars Leijonborg (fp) och Lennart Alsén (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar "Utskottet har" och slutar "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Den tidigare i detta betänkande nämnda utredningen (Ds U 1985:10) Vuxenutbildning. 1970-talets reformer – en utvärdering redovisar resultat vilka inte helt överensstämmer med de mål som satts upp för verksamheten. Resurserna har inte använts så att utbildningen i första hand nått de grupper för vilka den egentligen kommit till. Dessutom har alltför få studerande fullföljt en påbörjad utbildning. Mot denna bakgrund måste enligt utskottets mening nya vägar snarast prövas i syfte att vuxenutbildningen bättre skall kunna uppfylla målet att nå främst de kortutbildade. Utskottet tillstyrker därför förslaget i motion 1985/86:Ub413 yrkande 1 att en försöksverksamhet, knuten till den kommunala vuxenutbildningen, genomförs i ett antal kommuner i enlighet med de riktlinjer som anges i motionen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

> 10. beträffande *försöksverksamhet inom kommunal vuxenutbildning*
>
> att riksdagen med bifall till motion 1985/86:Ub413 yrkande 1 och med avslag på motion 1985/86:Ub815 yrkandena 3 och 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Återinförande av femgradig betygsskala för grundskolekurser (punkt 1, mom. 11)

Pär Granstedt (c), Per Unckel (m), Birgitta Rydle (m), Lars Leijonborg (fp), Göran Allmér (m), Larz Johansson (c) och Lennart Alsén (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar "Utskottet tillstyrkte" och slutar "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att den femgradiga betygsskalan bör återinföras i grundskolekurser inom den kommunala vuxenutbildningen för att denna skolform och grundskolan skall vara likvärdiga. En ordning i kommunal vuxenutbildning som innebär att endast "betygen" godkänd och icke godkänd används tenderar att leda till att kraven för godkänd sätts mycket lågt. Informationen till den studerande och eventuella avnämare blir därigenom mycket trubbig och inte sällan direkt missvisande.

Systemet med godkänd och icke godkänd innebär också att en särskild kvotgrupp måste finnas för de elever som önskar läsa vidare i gymnasieskolan. Detta blir onödigt om ett femgradigt betygssystem återinförs. Om så inte sker finns risk för att elever som en gång börjat studera i den kommunala vuxenutbildningens grundskolekurser alltid kommer att tillhöra den kommunala vuxenutbildningens utbildningssystem.

Riksdagen bör med bifall till motion 1985/86:Ub413 yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört om betyg i grundskolekurser.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *återinförande av femgradig betygsskala för grundskolekurser*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:Ub413 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Deltagarantal för kurs i tekniska ämnen (punkt 1, mom. 13)

Per Unckel, Birgitta Rydle och Göran Allmér (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar "Ordningen med" och slutar "1985/86:Ub833 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Som motionärerna påpekat har erfarenheterna av den nya ordningen redan nu visat att de av utskottet förordade åtgärderna inte varit tillräckliga för att få till stånd vuxenutbildning i tekniska ämnen i erforderlig omfattning. Flera av utbildningarna, framför allt de inom kemiteknisk gren, hotas i dag av nedläggning. Till dessa kurser söker främst flickor. I budgetpropositionen understryker föredragande statsråd vikten av att flickor i ökad utsträckning ägnar sig åt tekniska och naturvetenskapliga studier, en åsikt som utskottet delar. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att riksdagen – utan att avvakta den kommande utvärderingen – omprövar sitt tidigare ställningstagande och med bifall till yrkande 17 i motion 1985/86:Ub833 som sin mening ger regeringen till känna att kurser i tekniska ämnen inom kommunal vuxenutbildning får startas om deltagarantalet beräknas varaktigt uppgå till lägst fem.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *deltagarantal för kurs i tekniska ämnen*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:Ub833 yrkande 17 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilda yttranden

1. Översyn av vuxenutbildningen m. m. (punkt 1, mom. 2)

Pär Granstedt (c), Per Unckel (m), Birgitta Rydle (m), Lars Leijonborg (fp), Göran Allmér (m), Larz Johansson (c) och Lennart Alsén (fp) anför:

Vi vill erinra om att representanterna för moderata samlingspartiet, folkpartiet och centerpartiet i en reservation till finansutskottets betänkande 1984/85:9 om förnyelsefonder, m. m. föreslagit riksdagen att avslå regeringens förslag om förnyelsefonder. Vi vill inte nu åter ta upp denna principiella debatt när utbildningsutskottets ställningstagande endast gäller den motionsledes aktualiserade frågan om en ny översyn av vuxenutbildningen.

2. Fortbildning och vidareutbildning för handikappade (punkt 1, mom. 12)

Pär Granstedt (c) och Larz Johansson (c) anför:

Det är viktigt att kommunerna, såsom anförs i motion 1985/86:Ub806, ger utbildning riktad till handikappade hög prioritet. Genom att utskottet avvisar regeringens förslag om nedskärning av statsbidragen till kommunal vuxenutbildning tryggas också kommunernas möjligheter att hålla en hög ambitionsnivå. Motionens syfte måste därigenom anses bli tillgodosett.

gotab Stockholm 1986 10659